

دانته (Dante Alighieri)

« دانته آلیگیری » در ۶ جولای سال ۱۲۶۵ در شهر «فلورانس» که یکی از جمهوری های متعدد ایتالیایی آن زمان محسوب می شد در خانواده ی متوسطی به دنیا آمد و در سال ۱۳۲۱ میلادی در سن ۵۶ سالگی در گذشت. در زمان کودکی مادرش دونابلا می میرد و پدرش البیکیرو زنی دیگر اختیار می کند. دوران کودکی دانته در میان محیطی از آشفتگی، جنگ و ستیز و دسیسه و نیرنگ (بین حزب پاپ و حزب سلطنتی) طی شد. خانواده دانته از حزب پاپ حمایت می کرد و با پیروزی نظامی آنها، چند ماه پس از تولد دانته، خانواده او از نظر سیاسی، محرومیت یافت. سالها بعد دانته به خاطر هاستنگ، ساس، خود، نخبه‌سالکشد، د، تضح اشعا، اه، مطالب ناده، دنا، اد، اذت ه آا، اها، نگاشته شده است.

او تحصیلاتش را در «دارالتعلیم مذهبی برادران کهنتر» شروع کرد. تحصیلات او بر مبنای رسم آن زمان در هنرهای سه گانه (دستور زبان، خطابه و مباحثه (علوم چهارگانه) حساب، هندسه، نجوم و موسیقی گذشت. زندگانی دانته سرشار از تلخکامی ها و محرومیت ها بود. دانته در دانشگاه های «فلورانس» و «پالودا» به کسب علم و دانش پرداخت. وی یکی از شاگردان برجسته بود و به رشته های فلسفه و طبیعی و اخلاق توجه و علاقه ی زیاد داشت. دانته در نه سالگی دلباخته ی دختری به نام «بئاتریس» شد که نسبت خویشاوندی با دانته داشت. آشنایی آن دو در یک محفل خانوادگی آغاز شد. عشق دانته به بئاتریس روز بروز شدید می شد، این عشق سال ها ادامه یافت و دانته در ۱۹ سالگی نخستین اشعار خود را در وصف عشق آسمانی خود سرود و محبوبش بئاتریس را بسان فرشتگان و به پاکی و صفای آنها دانست و تشبیه کرد. بئاتریس با وجود آنکه از علاقه و محبت دانته نسبت به خود آگاه بود، معهذاً به مرد دیگری شوهر کرد و آمال و آرزوهای دانته را بر باد داد و روح و قلبش را جریحه دار کرد. دانته حتی در لحظات پایان زندگی نیز این خاطره ی دردناک را بر زبان می آورد. اما ازدواج بئاتریس چندان دوام نیافت و او در عنفوان جوانی در سال ۱۲۹۰ در ۲۴ سالگی مرد. دانته که هنوز در آتش بی مهری و سست عهدی محبوب می سوخت و اشعاری شورانگیز در این زمینه می سرود، ناگهان با غم مرگ بئاتریس مواجه شد. او که شاعری تازه کار بود با غم و اندوه تازه اش به دامان شعر و شاعری پناه برد و شاعری شوریده و توانا گشت و اشعار بسیاری درباره ی بئاتریس زیبا سرود. وی یکسال پس از مرگ بئاتریس با زنی به نام «جما» ازدواج کرد اما این ازدواج نتوانست خاطره ی بئاتریس را از خاطر وی محو نماید.

« دانته » درسی سالگی به فعالیت های سیاسی پرداخت و در چند زد و خورد قوای فلورانس با همسایگان کشور خود شرکت کرد و در سال های ۱۲۹۶ و ۱۲۹۷ به عضویت «شورای صد نفری» فلورانس انتخاب گردید و چهار سال بعد، یعنی در سال ۱۳۰۰، به سمت سفیر فلورانس به «سن جمیتانو» عزیمت نمود و چند ماهی نیز سیمتی نظیر «ریاست دیوانعالی کشور» فلورانس را عهده دار شد. در این پست جدید خود چندین نطق آتشین و پرشور بر ضد پاپ که در سرنوشت ملت و موطن دانته دخالت می کرد، ایراد نمود. حکومت پاپ در آن سرزمین توأم با تصفیه ی خونی بود که عده بیشماری در این راه قربانی شدند و مهمترین قربانی این تصفیه انتقامجویانه، خانواده ی دانته بود. هنوز چند ماهی از حکومت پاپ در فلورانس نگذشته بود که در ۲۷ ژانویه سال ۱۳۰۲ اولین حکم عدلیه درباره ی او در دادگاه فلورانس عنوان شد: محکومیت دانته به ظاهر «سوء استفاده از اموال دولتی» بود، ولی در باطن پاسخی از طرف پاپ به حملات دانته در سخنرانی هایش بود.

دادگاه به طور غیابی تشکیل جلسه داد و وی را به دوسال تبعید و پرداخت جریمه نقدی و همچنین محرومیت ابد از حقوق مدنی محکوم کرد، مدتی نیز برای دستگیری وی جایزه ای تعیین شد. از این تاریخ دربه دری و آوارگی دانته شروع شد. دوری از خانواده، دوری از زن و چهار فرزندش، هر روز او را شکسته تر و رنجورتر می کرد، چون خانواده او حق نداشتند به هیچ وجه از «فلورانس» خارج شوند. بدین ترتیب دانته تا پایان عمر موفق به دیدار زن و فرزندانش نگردید و همچنان در آتش دوری عزیزان خود سوخت و تپاه گردید. بقیه عمر دانته به سیر و سیاحت در کشورهای مختلف جهان سپری شد تا این که سرانجام در شب ۱۴ سپتامبر سال ۱۳۲۱ میلادی تنها و بی کس با دنیای دردناک خود وداع کرد. دانته آلیگیری طی دوران زندگی خود دست به انتشار کتاب های متعددی زد که معروفترین آنها «زندگانی نو»، «ضیافت»، «سلطنت»، «آهنگ ها» و بالاخره شاهکار او کتاب «کمدی الهی» است.

این کتاب در سه بخش نگاشته شده است: دوزخ، برزخ و بهشت که تنها اشاره ای به تثلیث مسیحیان نیست، بلکه اشاره ای است به ساختار جهان و آموزش کلاسیک آن را نباید دست کم گرفت. دوماً او ۳۴ سرود برای دوزخ و ۳۳ سرود برای برزخ و بهشت می سراید. چنانچه اولین سرود دوزخ را به عنوان مقدمه تمام کتاب فرض کنیم، بنابراین ۳۳ سرود دیگر باقی می ماند که خاص دوزخ است. در اینجا به این نکته بر می خوریم که عدد ۳۳ چه معنایی دارد؟ ظاهراً این عدد به سن عیسی مسیح در زمان مصلوب شدن اشاره دارد. نگاهی سطحی به کمدی الهی، نشانگر تجربه ای مشابه در زندگی خود دانته نیز هست. معذک عدد ۳۳ به درخت زندگی (کریستین کابالا) اشاره دارد. ۳۲ راه درونی به سوی درخت وجود دارد سپس مشاهده می شود که راه سی و سومی هم هست که به خدا می رسد. سوم: دانته در کتاب terza rima (یک الگوی وزن شعری) می نویسد: aba, bcb, cdc, و ... به این ترتیب عدد ۳ در تمام بخش های کار او حضور دارد از ساختار اساسی کار گرفته تا جزئیات.

چهارم: ساختار درونی هر یک از سه بخش کمدی الهی است که توضیح جامع از آن در این اختصار نمی گنجد. تاریخ درستی از تحریر کتاب کمدی الهی در دست نیست؛ عده ای معتقدند که این کتاب پس از مرگ بئاتریس نوشته شده است، جمعی دیگر نیز عقیده دارند تألیف که این کتاب از سال ۱۳۱۴ تا سال ۱۳۲۱ به طول انجامیده است.

کمدی الهی کتابیست اثر دانته شاعر و نویسنده ایتالیایی. این کتاب از زبان اول شخص است و دانته در این کتاب، سفر خیالی خود به دوزخ، برزخ و بهشت را تعریف می کند. در این سفر دانته دو راهنما دارد. در دوزخ و برزخ راهنمای او "ویرژیل"، شاعر ایتالیاییست که چند قرن پیش از دانته زندگی می کرده، و در بهشت راهنمای او بئاتریس است که زنی رویاهای او بوده. بئاتریس زنی معمولی بوده که دانته به او عشق می ورزیده ولی او را تنها چند بار ملاقات کرده. بئاتریس خیلی جوان از دنیا رفت و می گویند دانته همواره در خیابانهای فلورانس به دنبال او می گشته.

دانته در این کتاب از مراحل مختلف دوزخ، برزخ و بهشت می گذرد و در این مراحل با شخصیت‌های مختلف تاریخی برخورد می کند، تا عاقبت در آخرین مرحله بهشت به دیدار خدا می رسد. این کتاب در آن زمان به سفارش کلیسای کاتولیک نوشته شد، چون در آن زمان میان فرقه های مختلف مسیحیت اختلاف بود و پاپ وقت می خواست بوسیله این کتاب مذهب کاتولیک را در میان مردم ترویج کند.

دانته آلیگیری (۱۲۶۵ - ۱۳۲۱). اثر بزرگ خود «کمدی الهی» را در دل قلب عصر سیاه و خفقان آلود، موسوم به قرون وسطی سرود. هر چه هست، کمدی الهی در زمانی سروده شده است که شاعر توانسته محصول اندیشه‌ها و تفکرات و جهان بینی خود را که به پختگی تمام رسیده بود، نظم داده، همه آنها را در ظرف بزرگی به نام کمدی الهی بگنجاند. دانته شناسان زیادی در جهان هستند که هنوز پس از سده ها، مطالعات جدی خود را بر کمدی الهی متمرکز می کنند.

شجاع الدین شفا اولین مترجم فارسی این اثر بزرگ به زبان فارسی، (چاپ نخست سال ۱۳۳۵. انتشارات امیر کبیر) در مقدمه‌ای مبسوط به بررسی کمدی الهی، زندگی و آثار دانته، نقش و تأثیر کمدی الهی بر ادبیات جهان پس از خود، پرداخته است.

شاعران، نقاشان و مجسمه سازان بزرگ بسیاری نیز به خلق آثار برجسته‌ای پرداختند که موضوع اصلی آن صحنه‌ها و داستان‌های کمدی الهی بود. بوتیچلی، نقاش بزرگ و معاصر میکل آنژ در سده ۱۵ (میلادی)، یکی از آنان بود. دلاکروا، نقاش بزرگ دیگر و ویلیام بلیک شاعر بزرگ انگلیسی سده ۱۸ (میلادی)، گوستاو دوره، نقاش و حجار بزرگ سده ۱۹ (میلادی)، رافائل، شفر، گلز، دلایرد، هامان، مورانی و بسیاری دیگر، از زمره کسانی بودند که با موضوع کمدی الهی آثار جاودانی خلق کردند. بجز اینها از دیر باز تا کنون در کرسی‌های «دانته شناسی» در دانشگاه‌های معتبر جهان، به شناخت، تفسیر و معرفی کمدی الهی می پردازند.

کمدی الهی، بجز ویژگی‌هایی که ذکر شد، از منظر دیگر نیز برای ایرانیان به طوری ویژه حائز اهمیت است. طی دهه‌های اخیر این اثر با کتاب کهن ایرانیان، ارداویرافنامه که در حدود پایان حکومت ساسانیان به زبان و خط پهلوی نوشته شده است، مقایسه شده است. ارداویرافنامه یکی از آثار ادبی ماندگار ایران است که حدود هزار سال پیش از کمدی الهی و با همان مضمون نوشته شده است. بسیاری از این حیث دانته را تحت تأثیر ارداویرافنامه می دانند. تعداد آثار ادبی ارزشمندی که در جهان به موضوع سفر به دنیای پس از مرگ پرداخته باشند، زیاد نیست. به نظر می رسد که ایران از این حیث، در جهان پیشگام باشد. زیرا در دو اثر باستانی دیگر غیر از ارداویرافنامه، موضوع سفر به دنیای پس از مرگ را ثبت کرده است. یکی کتیبه «کرتیر» یا «گردیر» در سر مشهد و احتمالاً متعلق به ۲۹۰ و دیگری پیش از این تاریخ در افسانه ویشناس یا گشتاسب شاه.

در کتاب «ادبیات و نویسندگان معاصر ایتالیا» نوشته محسن ابراهیم درباره اسم این کتاب آمده است: «چون عنوان تراژدی برای آثار برجسته و شیوه متعالی کهن به کار گرفته می شد، دانته به این جهت نام اثر خود را «کمدی» نهاد و «جووانی بوکاچو» (نویسنده هم عصر دانته و نویسنده اثر جاویدان دکامرون و نیز نویسنده «زندگی دانته») واژه الهی را به آن افزود و (کمدی الهی) برای اولین بار در چاپ ونیز به سال ۱۵۵۵ بر جلد این کتاب ظاهر شد.

این منظومه بلند، متشکل از سه بخش دوزخ، برزخ و بهشت است و هر بخشی سی و سه چکامه دارد که به اضافه مقدمه، در مجموع شامل صد چکامه می شود. در کتاب مذکور آمده است: دانته برای این اثر از قافیه پردازایی جدیدی که به «قافیه سوم» مشهور شد، سود جست. هر چکامه به بندهای «سه بیته» تقسیم می شود که بیت اول و سوم، هم قافیه‌اند و بیت میانی با بیت اول و سوم بند بعدی، دارای قافیه جداگانه است. مبنای وزن هر بیت یازده هجایی است. مجموع ابیات کمدی الهی به ۱۲۳۳۳ بیت می رسد. زبان این

اثر گهش، ابالت همسکانا است ه دانته بش، تد، تآئد، د، تثست آن، نه عنمان، گهش، دت، نان، انتالاب، ه منام، نان، انتالاب، ددد داشته است
دانته و فیزیک الهی

سفر دانته (۱۲۶۵ - ۱۳۲۱) در " کمدی الهی" از جهنم آغاز می شود. با عبور از کوه و جدا شدن روح از بدن مرده ادامه می یابد و در بهشت به پایان می رسد. راهبر دانته شاعر رومی و جیلیوس و تعدادی از شخصیت های تاریخی آن زمان هستند. تا کنون صدها کتاب در باره " کمدی الهی" به زبان های مختلف نوشته شده است و در آینده نیز یقیناً نوشته خواهد شد. دلیل جاودانگی " کمدی الهی" ابعاد وسیع آن، از جمله بُعد فیزیکی اش است. ناگفته نماند که وقتی صحبت بر سر علم فیزیک و بُعد فیزیکی " کمدی الهی" می آید منظور فیزیک رایج ۱۳۰۰ است. جایی که دانته بطور مستقیم از اصطلاحات فیزیکی بهره نمی برد، اندیشه های فیزیکی اش را در غالبی غیر مستقیم مطرح می کند. طرح کیهان و کره زمین در مرکز آن، نمونه ای از این دست است.

« کوه آتش »، آواز پانزدهم نمونه خوبی بر این مدعا ست. دانته اینجا تصویری عینی از کوه و ناگهان کور شدنش از نور ناگهانی هنگام بالارفتن از کوه به دست می دهد، که شرح « قانون طبیعت » است به شیوه دبستانی: " مثل هنگامی که از آینه یا آب / لمحہ نوری می پرد در مسیری مخالف / و طبق همان قانون به پائین فرو می افتد و بالا می گیرد آنگاه عقب کشیده از همه سوی / همانجا از روی خط از جایش حرف می زند سنگ / همانطور که علم امروز و تئوری ها حرف می زنند- " (ترجمه قطعه فوق به زبان سوئدی از اینگور بیورکسون است). اینجا دانته بر آن است تا قانون نور و انعکاس نور را ترسیم کند، یعنی آنچه که ما در مدرسه به زبان تثر می آموزیم: " زاویه انعکاس برابر است با زاویه تلافی". اینجا این پرسش پیش می آید که در ۱۳۰۰ علم فیزیک چقدر پیشرفت کرده بود و دانته تا چه حد از علم زمانش آگاه بود؟ و چرا دانته اینگونه وارد جزئیات شده است؟ او در عبارت های: " / و طبق همان قانون به پائین فرو می افتد و بالا می گیرد آنگاه/ عقب کشیده از همه سوی / همانجا از روی خط از جایش حرف می زند سنگ / همانطور که علم امروز و تئوری ها حرف می زنند- " دقیقاً همان معنایی را ترسیم می کند که جمله دبستانی: " زاویه انعکاس برابر است با زاویه تلافی".

و اما " کمدی الهی" که علم فیزیک نیست پس چرا دانته این زبان را برای طرح انتخاب کرده است؟ عبارت هائی چون " / همانطور که علم امروز و تئوری ها حرف می زنند" از دیدگاه تاریخ اندیشه جالبند. این عبارت ها حاکی از اهمیت تئوری و عمل و وابستگی آنها به هم است. به عبارت دیگر استدلال های تئوریزه شده بدون عمل بی معنا و بیهوده اند. و مثال بالا تنها نمونه ای از تلاش های دانته برای ترکیب تئوری و عمل است. در آواز « بهشت » آمده: " آزمونی که می کنی / رود دانش سرچشمه توست".

قانون انعکاس نور از دوران قدیم/عصرعتیق قانونی شناخته شده بوده است. کتاب "علم نور/اوپتیک" اثر اوکلیدس حدود سیصد سال قبل از مسیح نوشته شدو سالیان سال پرچمدار علم نوردر کشورهای عربی و نزد فیزیکدانان - از جمله نزد ا لحازن(۹۶۵ - ۱۰۳۹) بوده است. ا لحازن کتاب های متعددی در باره علم نور نوشته است. اولین کتاب او در سال ۱۲۷۰ به زبان لاتین برگردانده شد و تا سال های متمادی مورد مطالعه اهل فن، از جمله روگر بیکن (۱۲۴۲- ۹۲) قرار گرفته است. ا لحازن در نوشته های خود بارها تأکید کرده است که نقطه نظرات او بر محور تحقیقات و آزمایش پی ریزی شده است، نه بر اساس تئوری های آستره. روگر بیکن سردمدار علوم طبیعی اروپا نیز به نوبه خود در تحقیقاتش از علم

یک گروه از دانشمندان دانشگاه "بولوگنا" اساس کار خود را بر مبنای محاسباتی روی جمجمه "دانته" که توسط پروفسور "فابیو فراستو" در سال 1921 انجام شده بود، بنا نهادند. محققان با بهره گیری از تکنولوژی‌های رایانه ای و تکنیک‌های استدلالی، خمیر، پلاستیک و مواد دیگر را به شکل ماهیچه‌های صورت این شاعر درآوردند. همچنین چین و چروک و ابروها روی صورت طراحی شد و حتی کلاه مخصوص دوره رنسانس نیز روی سر او قرار گرفت. دانشمندان معتقدند: صورت طراحی شده نزدیک‌ترین شباهت را به جمجمه اصلی این شاعر که در گور وی کشف شد، دارد. طراحی این صورت، پروان «دانته» را به تعجب واداشته. زیرا آنها همواره تصور می کردند که بینی این شاعر عقابی شکل است اما در طرح جدید بینی او خمیده و کج ساخته شده است. بنا بر گزارش رویترز، «دانته» در سال 1321 اندکی پس از اتمام «پارادایس» - آخرین کتاب از مجموعه کمدی دانته - چشم از جهان فرو بست. استخوان‌های وی در سال 1509 توسط راهبان به شهر شمالی «راونا» منتقل شد تا اسق ت د امان ماند.

انتشار این کتاب در شرایط قرون وسطایی آن زمان ، اعجاب انگیز بود. پس از مرگ دانته، این کتاب به تمام زبان های زنده ی دنیا ترجمه شد. بهترین نویسندگان و شعرا مانند «لامارتین» «ویکتور هوگو»، «ولتر» و «شاتوبریان» لب به تحسین دانته گشودند و طی مقالاتی در روزنامه ها و مجلات، او را بزرگترین شخصیت فلسفی و ادبی معرفی کردند. همچنین گروهی مأموریت یافتند برای درک لغات و اصطلاحاتی که در این کتاب به کار برده شده، تحقیق نمایند. کتاب «کمدی الهی» در شمار با ارزش ترین آثار دنیای ادب قرار دارد و نام دانته را نیز جاودانی کرده است. آثار دانته عبارتند از:

1- زندگانی نو: دفتر کوچکی شامل سی و یک شعر، مشتمل بر بیست و پنج غزل چهار سرود ، یک بندشعر و یک تصنیف و نوشته هایی به نشر اتس.
2- ضیافت : این اثر را دانته در حدود سالهای 1301-1309 میلادی نگاشته است در این اثر می گوشت فلسفه را برای مردم عادی مطرح سازد و ضیافتی تخیلی را با حضور فیلسوفان مطرح جهانی یا برگردانی عامه پسند ارایه می دهد. 3- درباب زبان عامیانه : اثری است به زبان لاتین که دانته جهت دفاع از زبان ایتالیایی برای خبرگان زبان لاتین به این زبان نوشته است . ارزش این اثر تنها در دفاعی نیست که او از زبان ایتالیایی می کند بله به سبب توضیحاتی درباره لهجه های رایج ایتالیا و توصیه های او در باره اوزان شعری و قافیه و مطالب دیگر می باشد.

4- در باب سلطنت : رساله ایست به زبان لاتین که بر سه کتاب تقسیم شد . است و در بین نظریه پردازان آثار دانته از جایگاه خاصی برخوردار است. در کتاب نخست دانته حکومت سلطنتی را برای انسان واجب نی شمارد . در کتاب دوم سلطنت را موهبتی از جانب خدا قلمداد می کند و خیر مردم را در پیروی از آن می شمارد و در کتاب سوم بحث در این باره است که قدرت امپراتوران ناشی از قدرت خداوند است نه کلیسا و پاپ.

5- کمدی الهی

کمدی الهی

ریاضیات و مشاهدات خود بهره جسته است.

شاید اینجا ما به پاسخ پرسش هایمان رسیده باشیم: تاریخ علم نور و قانون انعکاس نور بسیار قدیم است و زمانی این علم به اروپا رسید که در عالم علم به یک دانش تبدیل شده بود. تحصیلکرده ها از وجود آن با خبر بودند و می دانستند که پایه ی علم تئوری و مشاهدات و عمل است. شاید دانته به عنوان یک فرد تحصیلکرده با طرح دوباره ی قانون انعکاس نور می خواسته است آگاهی و دانش خود را به علم زمانش به ما نشان دهد.

ادامه دارد

استکھلم / سی ام ماه جون سال دوهزار و شش

این مقاله به تاریخ ۲۹ جون دو هزارو شش در روزنامه سونسکا داگ بلادت (اس و د) به چاپ رسیده است.